БУХГАЛТЕРСЬКИЙ ОБЛІК, АНАЛІЗ ТА АУДИТ

DOI: https://doi.org/10.32836/2521-666X/2018-4-62-16
УДК 657.6:331.2

Рябчук О.Г.
кандидат економічних наук, доцент,
Національний університет державної
фіскальної служби України
Коротаєва І.Р.
студентка,
Національний університет державної
фіскальної служби України

ОСОБЛИВОСТІ ТА ПРОБЛЕМИ АУДИТУ РОЗРАХУНКІВ З ОПЛАТИ ПРАЦІ

Облік розрахунків з оплати праці є однією з найбільш трудомістких та потребуючих уваги ділянок обліку. Саме на цій ділянці може бути скоєно багато різних порушень. Аудит розрахунків з оплати праці покликаний своєчасно виявляти такі порушення та надавати рекомендації щодо їх усунення. У статті висвітлено особливості проведення аудиту розрахунків з оплати праці. Наведено його мету, завдання та значення для підприємства. Виділено типові порушення, які можуть бути виявлені під час проведення аудиту розрахунків з оплати праці. Зазначено, які наслідки мають такі порушення для тих, хто їх скоїв. Запропоновано рекомендації щодо усунення порушень, які можуть бути виявлені під час аудиту розрахунків з оплати праці.

Ключові слова: *аудит, оплата праці, заробітна плата, облік, звітність.*

Учет расчетов по оплате труда является одним из наиболее трудоемких и требующих внимания участков учета. Именно на этом участке может быть совершено много различных нарушений. Аудит расчетов по оплате труда призван своевременно выявлять такие нарушения и предоставлять рекомендации по их устранению. В статье освещены особенности проведения аудита расчетов по оплате труда. Приведены его цели, задания и значение для предприятия. Выделены типичные нарушения, которые могут быть обнаружены при проведении аудита расчетов по оплате труда. Указано, какие последствия имеют такие нарушения для тех, кто их совершил. Предложены рекомендации по устранению нарушений, которые могут быть обнаружены при аудите расчетов по оплате труда.

Ключевые слова: *аудит, оплата труда, заработная плата, учет, отчетность.*

Riabchuk Oksana, Korotaieva Irina. FEATURES AND PROBLEMS OF THE AUDIT OF WAGE PAYMENTS

The purpose of this article is to highlight the peculiarities and identify the main problems of the audit of wage payments, identify violations that can be detected during this audit, and provide suggestions and recommendations for its improvement. Payroll calculations occupy an important place in the activities of any enterprise. Wages are a tool for encouraging employees to improve their ability to work and encourage them to perform their work more qualitatively. The organization of wage payments is the basis of the social and labor relations of employees, employers and the state, which influence the efficiency of management of labor resources in general in each enterprise. The article highlights the peculiarities of the audit of wage payments. The purpose, tasks and values for the enterprise are given. Audit of wage payments is intended to determine the reliability of information on payroll calculations, which is reflected in the financial statements, establish the compliance of this information with the requirements of legislation and established standards, correctness of payment calculations, etc. The objects of audit of wage payments are indicated. The main sources of audit

© Рябчук О.Г., Коротаєва І.Р., 2018

evidence in the audit of payroll calculations are summarized. The basic methodical techniques, which are used by the auditor during the verification of wage payments, are indicated. The audit procedures during the audit of wage payments are described. Typical violations that can be detected during the audit of wage payments are identified. It is noted which consequences have such violations for those who committed them. Each type of violations relating to wage payments, has its consequences, and bears the influence on the accuracy of financial statements. At the same time, it should be remembered that the audit activity is inherent in the corresponding risk, that is, there is likelihood that the auditor's report may contain inaccurate information. The factors of influence on the components of audit risk in the audit of wage payments are indicated. Recommendations for elimination of violations which can be revealed during the audit of payroll calculations are offered.

Key words: *audit, wage payments, wages, accounting, reporting.*

Постановка проблеми. Розрахунки з оплати праці посідають важливе місце в діяльності будь-якого підприємства. Заробітна плата є інструментом заохочення працюючих підвищувати свою працездатність та стимулює їх більш якісно виконувати свою роботу. Окрім того, від рівня заробітної плати працівників залежить рівень їх доходу. Дуже часто ця ділянка обліку стає середовищем різних порушень, які можуть бути як ненавмисними, так і навмисними. Як відомо, такі порушення не лише можуть знижувати рівень оплати праці на підприємстві, але й впливати на всю його діяльність загалом. Аудит розрахунків з оплати праці покликаний виявляти такі порушення. Він є досить трудомістким процесом та потребує значної уваги аудитора, оскільки передбачає оброблення великої кількості первинної інформації та перевірку багатьох господарських операцій.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Багато науковців, як зарубіжних, так і вітчизняних, приділяють увагу аудиту розрахунків з оплати праці. Серед вітчизняних сучасних науковців можна назвати таких, як О.В. Гамова, О.С. Донець, О.В. Ангеловська, Л.В. Синяєва, Л.А. Сахно, О.В. Кондратюк, І.В. Кононова, Н.Б. Хлиніна, О.С. Пирожок, Ю.В. Мельник, О.В. Артюх, Г.Б. Голубан, К.Ю. Кузьменко, А.Г. Падура. Зокрема, О.В. Гамова та О.С. Донець у своїй науковій праці досліджують питання перевірки незалежними аудиторами розрахунків з оплати праці, методичні прийоми перевірки та її послідовність. Л.А. Сахно та О.В. Кондратюк проаналізували значення заробітної плати на підприємстві та необхідність проведення аудиту розрахунків з оплати праці, а також здійснили класифікацію типових порушень у сфері обліку розрахунків з оплати праці. О.В. Ангеловська та Л.В. Синяєва присвячують наукові дослідження питанням методики аудиту розрахунків з оплати праці, а також торкаються питання відповідальності за порушення законодавства у сфері оплати праці.

Мета статті полягає у висвітленні особливостей та визначенні основних проблем аудиту розрахунків з оплати праці, а також наданні пропозицій щодо його вдосконалення.

Виклад основного матеріалу. Організація розрахунків з оплати праці є основою соціально-трудових відносин найманих працівників, роботодавців та держави, що впливають на ефективність управління трудовими ресурсами загалом на кожному підприємстві. Облік розрахунків з оплати праці є одним з найбільш складних та важливих в усій системі обліку. Саме на цій ділянці обліку існує дуже багато проблемних питань, які негативно впливають на ефективність діяльності як самих працівників, так і підприємства. До таких питань належать регламентація організації праці на підприємстві; контроль за використанням робочого часу та забезпечення зростання продуктивності праці; своєчасне та правильне визначення сум нарахованої заробітної плати й відрахувань органам соціального страхування, а також віднесення їх до собівартості продукції (робіт, послуг); здійснення у встановлені терміни всіх розрахунків з працівниками й службовцями із заробітної плати та інших виплат; облік використання фонду заробітної плати та інших грошових коштів, які виділяють для оплати праці робітників підприємства, а також контроль за ним [1].

Окрім зазначених проблемних питань, в обліку розрахунків з оплати праці існує проблема неправильного здійснення утримань із заробітної плати, а саме податку з доходів фізичних осіб та військового збору.

Аудит розрахунків з оплати праці покликаний визначити достовірність інформації про розрахунки з оплати праці, яка відображена у фінансовій звітності, встановити відповідність цієї інформації вимогам законодавства та встановленим нормативам, правильність здійснення розрахунків з оплати праці тощо.

До завдань аудиту розрахунків з оплати праці можна віднести такі:

– перевірка обліку особового складу працівників підприємства;

– перевірка правильності документального оформлення розрахунків з оплати праці;

– перевірка правильності нарахування основної, додаткової заробітної плати та інших заохочувальних і компенсаційних виплат;

– перевірка правильності розрахунку середньої заробітної плати;

– перевірка обґрунтованості віднесення витрат на оплату праці до собівартості продукції або витрат операційної діяльності, які не включаються до собівартості реалізованої продукції;

– вивчення правильності розподілу витрат на оплату праці між видами готової продукції (виконані роботи, надані послуги) та по звітних періодах;

– перевірка своєчасності розрахунків з працівниками з оплати праці;

– перевірка правильності нарахувань на фонд оплати праці та утримань із заробітної плати, своєчасність їх сплати відповідним органам;

– перевірка стану обліку розрахунків з працівниками з оплати праці;

– перевірка своєчасності виплати заробітної плати тощо [2, с. 25].

Об'єктами аудиту розрахунків з оплати праці є розрахунки за заробітною платою (перевірка інформації, що акумулюється на бухгалтерському рахунку 66), розрахунки з податку на доходи фізичних осіб та за страхуванням (рахунки 64, 65), витрати з оплати праці та відрахувань на соціальні заходи (рахунки відповідних витрат, а саме 23, 91, 92, 93, 94) [3].

Аудитор під час проведення перевірки щодо розрахунків з оплати праці збирає аудиторські докази, які містять інформацію, на основі якої ґрунтується підготовка аудиторського висновку. Згідно з МСА 500 «Аудиторські докази» для отримання таких доказів під час проведення аудиту розрахунків з оплати праці виконуються такі процедури, як інспектування, спостереження, зовнішнє підтвердження, повторне обчислення, повторне виконання, аналітичні процедури та запит [4]. При цьому застосовуються такі методичні прийоми, як порівняння, зіставлення, документальна перевірка, нормативно-правове регулювання, зустрічна перевірка, арифметична перевірка. Наприклад, аудитор проводить зіставлення даних бухгалтерського обліку з первинними документами, перераховує суми, які були утримані, та порівнює їх з нормами чинного законодавства. Під час перевірки первинних документів застосовують такі методи організації аудиту, як суцільний, вибірковий та комбінований [5]. Аудиторські процедури з аудиту розрахунків з оплати праці виконуються аудитором послідовно (рис. 1).

Джерелами аудиторських доказів під час аудиту розрахунків з оплати праці є такі групи носіїв інформації, як фінансова звітність, регістри обліку та первинні документи [6, с. 336]. Їхні елементи відображені в табл. 1.

На думку О.В. Ангеловської, аудит розрахунків з оплати праці може бути представлений за такими основними напрямами (рис. 2).

Аудитор під час проведення аудиту розрахунків з оплати праці повинен пам'ятати про те, що нормативно-правова база щодо оплати праці постійно змінюється. Саме тому йому слід бути уважним щодо цього та стежити за всіма змінами, які відбуваються в цій сфері. Швидкі зміни законодавства значно ускладнюють процес перевірки та роблять його більш трудомістким. Якщо порівнювати

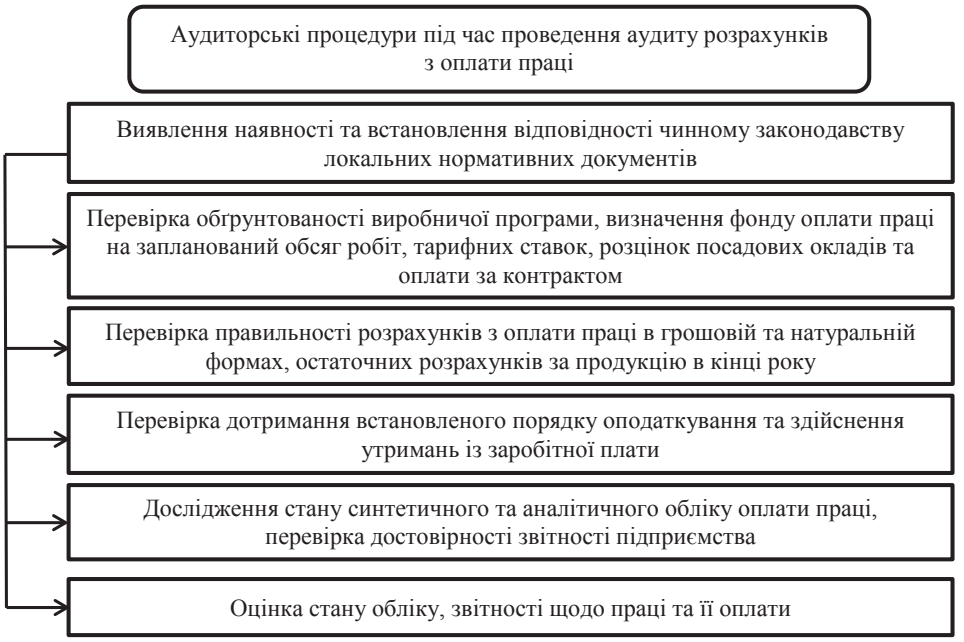

Рис. 1. Послідовність здійснення аудиторських процедур з аудиту розрахунків з оплати праці

Джерело: складено авторами за даними джерела [5]

українське законодавство з європейським у цій сфері, то можна стверджувати, що останнє є більш стабільним та змінюється лише за необхідності. Якщо Україна хоче стати повноправним членом європейського товариства, то необхідно брати приклад з країн Європи щодо нормативно-правового регулювання оплати праці, а саме слідкувати за періодичністю змін у законодавстві стосовно цієї сфери.

Під час перевірки можуть бути виявлені факти порушень, які після досліджень їх змісту можна класифікувати як навмисні (шахрайство) та ненавмисні (помилки). Аудитор повинен брати до уваги дві сторони суттєвості, а саме кількісну та якісну. З точки зору якості він повинен дати своє професійне судження щодо суттєвості виявлених під час перевірки відхилень. З кількісної точки зору встановлюється, чи перевищують окремі знайдені від-

Таблиця 1

Характеристика джерел інформації під час проведення аудиту розрахунків з оплати праці

Назва групи	Елементи
Фінансова звітність	Баланс (Звіт про фінансовий стан), Звіт про фінансові результати (Звіт про сукупний дохід).
Регістри обліку	Журнал 5 (розділ ІІІ) або 5А, Відомість 5-м.
Первинні документи	Книга обліку бланків трудових книжок і вкладишів до них, Наказ про прийняття на роботу, особова картка працівника, Наказ про надання відпустки, табель обліку використання робочого часу, розрахунково-платіжна відомість працівника, розрахунково-платіжна відомість (зведена).

Джерело: складено авторами за даними джерела [6, с. 338]

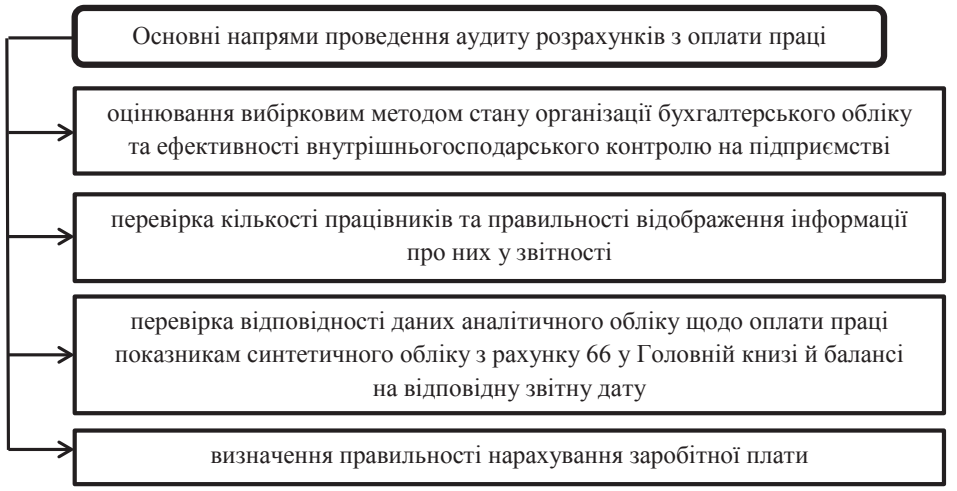

Рис. 2. Основні напрями проведення аудиту розрахунків з оплати праці

Джерело: складено авторами за даними джерела [7]

хилення або їх сума кількісні критерії, тобто визначається рівень суттєвості [8].

Під час перевірки розрахунково-платіжних відомостей аудитор повинен переконатися в тому, що особи, вказані в цій відомості, отримували відповідні суми грошей. При цьому аудитор також повинен перевірити під час дослідження виплати заробітної плати факт виконання вказаних у трудових угодах робіт, щоби переконатися у тому, що та чи інша особа отримала свою заробітну плату справедливо [9, с. 4].

Під час перевірки розрахунків з оплати праці аудитору, з одного боку, важливо переконатися в дотриманні підприємством чинного законодавства про оплату праці, відсутності порушень умов оплати праці працівників, а з іншого боку, перевірити правильність здійснених відрахувань податків та зборів із заробітної плати працівників, а також відповідність відображення операцій в бухгалтерському обліку та достовірність їх висвітлення у фінансовій звітності підприємства [2, с. 24].

Під час перевірки правильності нарахування заробітної плати аудитор може виявити такі типові порушення, як неправильне відображення дати прийому на роботу або звільнення з роботи; завищення окладу (розряду); включення в робочі дні періоду, за які слід було нараховувати допомогу з тимчасової непрацездатності. Крім цього, під час перевірки особлива увага приділяється правильності оформлення розрахунково-платіжних відомостей, в яких можуть бути виявлені такі порушення, як включення до відомостей підставних осіб; завищення суми «разом до виплати»; збільшення суми нарахованої заробітної плати, а потім її утримання під виглядом вкладу на рахунок в банк [7, с. 16].

До основних порушень, які можуть бути виявлені під час проведення аудиту розрахунків з оплати праці, належать зловживання, розкрадання, помилки щодо нарахування та використання заробітної плати на підприємстві. Л.А. Сахно та О.В. Кондратюк поділяють основні порушення, що можуть бути виявлені під час аудиту розрахунків з оплати праці, на чотири групи, які можна побачити в табл. 2.

До перелічених порушень також можна додати неправомірне застосування податкової соціальної пільги для працівника або навпаки, відмова працівнику, який мав право на ПСП, у наданні останньої.

Кожен вид порушень, які стосуються оплати праці, має свої наслідки та вплив на достовірність бухгалтерської звітності. Так, завищення суми «разом до виплати» приводить до того, що відбуваються виправлення даних у розрахунково-платіжній відомості, через що розрахунок з

Таблиця 2

Основні порушення, які можуть бути виявлені під час аудиту розрахунків з оплати праці

Порушення	Характеристика
Неправильне нарахування заробітної плати персоналу підприємства	Нерегламентоване використання посадових окладів, годинних ставок, норм та розцінок за виконану роботу; недостовірне визначення середньої заробітної плати; необґрунтоване нарахування премій, доплат, надбавок тощо; незаконність нарахування відпускних та матеріальної допомоги працівникам; відсутність індексації заробітної плати.
Зловживання під час здійснення утримань із заробітної плати працівників	Застосування завищених або занижених ставок утримань до фондів соціального страхування із заробітної плати працівників; неправильне обрахування ПДФО; безпідставне або помилкове здійснення утримань за виконавчими листами, аліментів, профспілкових внесків.
Документальні порушення	Відсутність типових форм первинного обліку нарахування та виплати заробітної плати; розбіжність сум по платіжних та розрахункових відомостях; відсутність у платіжних відомостях підписів відповідальних осіб; невідповідність даних аналітичного обліку даним синтетичного обліку.
Розкрадання грошових коштів за рахунок заробітної плати	Введення в розрахунково-платіжні відомості підставних осіб; дописування різних цифр до сум виплат в розрахунково-платіжних відомостях після підписів одержувачів заробітної плати; нецільове використання коштів, призначених для оплати праці.

Джерело: складено авторами за даними джерела [10]

працівниками може бути неправильним. Через неправильний розрахунок податку на доходи фізичних осіб виникають викривлення розрахунків з бюджетом за цим податком. Відсутність типових форм первинного обліку нарахування та виплати заробітної плати є причиною приховування справжнього стану речей на підприємстві та може сприйматися як шахрайство. Можна запропонувати певні рекомендації щодо усунення порушень, які можуть бути виявлені під час аудиту розрахунків з оплати праці. Такі рекомендації наведені в табл. 3.

Як відомо, аудиторській діяльності притаманний відповідний ризик, тобто існує ймовірність того, що у звіті аудитора може міститись недостовірна інформація. Загальний аудиторський ризик включає три складові, а саме властивий ризик (не залежить від аудитора, виникає в результаті впливу внутрішніх та зовнішніх факторів на діяльність суб'єкта господарювання), ризик контролю (полягає в тому, що недостовірна інформація не буде вчасно виявлена або попереджена системою внутрішнього контролю клієнта) та ризик невиявлення (полягає в допущенні самим аудитором певної помилки під час проведення перевірки). У табл. 4 наведено основні фактори, які впливають на кожну складову ризику в аудиті розрахунків з оплати праці.

З 1 жовтні 2018 року введено в дію Закон «Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність» [12], яким норми національного законодавства у сфері аудиторської діяльності приводяться у відповідність із законодавством ЄС. Згідно з цим Законом усі аудитори та суб'єкти аудиторської діяльності підлягають суспільному нагляду. Відповідальним за здійснення суспільного нагляду за аудиторською діяльністю в Україні є Орган суспільного нагляду за аудиторською діяльністю. Цей Орган складається з Ради нагляду за аудиторською діяльністю та Інспекції із забезпечення якості. Він забезпечує здійснення нагляду та несе відповідальність за реєстрацію аудиторів та суб'єктів аудиторської діяльності; впровадження міжнародних стандартів аудиту; контроль за атестацією аудиторів та безперервним навчанням аудиторів; контроль за якістю аудиторських послуг, а також за дотримання дисциплінарних проваджень щодо аудиторів та застосування стягнень. Експерт Європейського Союзу Джон Хупер щодо створення Органу суспільного нагляду в Україні висловив думку про те, що аудиторське співтовари-

Таблиця 3

Рекомендації щодо усунення порушень, які можуть бути виявлені під час аудиту розрахунків з оплати праці

Порушення	Рекомендації
Примусова відпустка за власний рахунок більше 15 календарних днів на рік	Необхідно перевіряти табелі обліку робочого часу, накази, що стосуються персоналу підприємства, повідомляти про ці порушення адміністрації та власникам.
Переведення працівників на неповний робочий день	Необхідно ретельно перевіряти законність і доцільність таких дій, а також правильність складання первинних документів щодо переведення працівників на неповний робочий день.
Звільнення працівників згідно з чинним законодавством	Аудитор перевіряє первинні документи щодо звільнення працівників та правильність нарахування внесків до Пенсійного фонду і фондів обов'язкового соціального страхування у зв'язку з таким звільненням, правильність розрахунку вихідної допомоги та компенсації за невикористану відпустку працівника.
Звільнення працівників за порушення чинного законодавства	Аудитор доводить до відома власників та адміністрації підприємства інформацію про незаконні звільнення працівників згідно з КЗпП. При цьому він також перевіряє правильність усіх розрахунків, пов'язаних зі звільненням працівників підприємства.
Затримка виплати заробітної плати	Аудитору необхідно з'ясувати причини невиплати заробітної плати, попередити адміністрацію та власників про наслідки затримки таких виплат.

Джерело: складено авторами за даними джерела [11]

Таблиця 4

Фактори впливу на складові аудиторського ризику під час аудиту розрахунків з оплати праці

Вид ризику	Фактори впливу
Властивий ризик	Зміна законодавства у сфері оплати праці; організаційна структура підприємства; кадрова політика; кваліфікація працівників та належне виконання ними своїх обов'язків; освіта й досвід за фахом керівників; вид діяльності підприємства.
Ризик невиявлення	Досвід роботи аудитора; знання щодо обліку розрахунків з оплати праці; строки й обсяг аудиторських процедур, термін аудиту.
Ризик контролю	Виявлення під час попередньої перевірки помилок у веденні бухгалтерського обліку; періодичність ведення табеля обліку робочого часу; затвердження графіку відпусток; укладання колективного договору; наявність у працівників всіх необхідних документів з оплати праці; здійснення контролю за складанням платіжних відомостей.

Джерело: розроблено авторами

ство України розкололось на два блоки: одні підтримують проект реформи аудиторської діяльності, запропонований Мінфіном, а інші категорично проти нього, вбачаючи в цьому ризики, надаючи песимістичні прогнози та висуваючи альтернативні проекти. Проте Джон Хутер вважає, що головним завданням такої реформи є допомога суспільству у формуванні довіри та відновленні впевненості в аудиті. Майже в усіх країнах ЄС та світу частина професійних аудиторів виступала проти таких реформ, оскільки боялась нагляду в будь-якій формі. Досить парадоксально, що аудиторські компанії самі бояться проходити перевірку, хоча ці побоювання зрозумілі. Втім, всі вони виявились безпідставними, адже створення незалежного нагляду за аудиторською діяльністю в понад 50 країнах світу не привело до негативних наслідків для спільноти аудиторів в жодній з них, скоріше навпаки, воно допомогло аудиторам завоювати довіру суспільства, яка їм вкрай необхідна [13].

На нашу думку, прийняття Закону «Про аудит фінансової звітності та аудиторську

діяльність» допоможе підвищити якість наданих аудиторських послуг, рівень знань аудиторів та їх кваліфікацію, відповідно, посприяє вирішенню проблем виникнення порушень у сфері розрахунків з оплати праці.

Висновки. Таким чином, аудит розрахунків з оплати праці є дуже об'ємною роботою, що потребує значної уваги. До того ж ця ділянка обліку дуже часто стає середовищем порушень. Ці порушення можуть значно ускладнювати діяльність підприємства та негативно впливати на роботу самих працівників. У зв'язку з тим, що на сучасному етапі Україна прагне стати членом європейського співтовариства, аудит розрахунків з оплати праці також повинен відповідати європейським стандартам та вимогам. Для цього необхідно вжити низку заходів у сфері обліку оплати праці, які були б спрямовані на зменшення можливих порушень, як навмисних, так і ненавмисних. Проблема виникнення ненавмисних порушень (помилок) може бути вирішена шляхом удосконалення інформаційних технологій у бухгалтерському обліку. Щодо навмисних порушень, то можна запропонувати вдосконалити систему внутрішнього контролю на підприємствах. Окрім цього, можна значно покращити аудит розрахунків з оплати праці та аудит загалом за допомогою створення Огляду суспільного нагляду за аудиторською діяльністю, що також дасть можливість Україні наблизитись до європейських стандартів та вимог у сфері аудиту.

Список використаних джерел:

1. Чебаненко О.П. Проблеми обліку заробітної плати на підприємстві. Перспективи розвитку обліку, контролю і аналізу в контексті євроінтеграції: тези допов. IV Міжнародної наук.-практ. конф., присвяченої 95-річчю ОНЕУ (26 травня 2016 року, м. Одеса). Одеса, 2016. С. 255–257. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/bitstream/.pdf.

2. Пирожок О.С. Особливості проведення аудиту розрахунків з оплати праці. Наука та економіка. 2016. № 1(41). С. 23–27.

3. Артюх О.В. Розрахунки з оплати праці: методичні засади аудиторської перевірки. Напрямки розвитку обліку, контролю та економічного аналізу в умовах глобалізації: тези доповідей II міжнародної студентської науково-практичної інтернет-конференції. 2016. Ч. 1. С. 262–264. URL: http://dspace.oneu.edu.ua/jspui/handle/123456789/5017.

4. Міжнародні стандарти контролю якості, аудиту, огляду, іншого надання впевненості та супутніх послуг. Київ, 2016–2017. URL: https://www.apu.net.ua/attachments/article/1151/2017_%D1%87%D0%B0%D1%81%D1%82%D1%8C1.pdf.

5. Методика аудиту розрахунків з оплати праці. URL: https://pidruchniki.com/1961092642198/buhgalterskiy_oblik_ta_audit/metodika_auditu_rozrahunkiv_oplati_pratsi.

6. Виноградова М.О., Жидєєва Л.І. Аудит: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 654 с.

7. Ангеловська О.В. Аудит розрахунків з оплати праці та типові помилки і порушення, що можуть бути виявлені при його проведенні. Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету (економічні науки). 2014. № 1(25). С. 14–18.

8. Кононова І.В. Аудит розрахунків з оплати праці та типові порушення, виявлені при його проведенні. URL: file:///C:/Users/User/Downloads/eui_2013_1_30%20(1).pdf.

9. Кузьменко К.Ю. Аудит розрахунків з оплати праці на підприємстві. Технології та дизайн. 2016. № 1(18). С. 1–7.

10. Сахно Л.А. Аудит з розрахунків оплати праці. Молодіжний економічний дайджест. 2015. № 4. С. 103–108. URL: http://ir.kneu.edu.ua/bitstream/2010/16396/1/103-108.pdf.

11. Радіонова Н.Й. Проблеми обліку та аудиту розрахунків з оплати праці. Міжнародний науковий журнал. 2016. № 11(21). С. 104–106.

12. Про аудит фінансової звітності та аудиторську діяльність: Закон України від 21 грудня 2017 року № 2258-VIII. Законодавство України. URL: http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2258-19.

13. Хупер Дж. Как можно поверить в независимый аудит, если аудиторы возражают против надзора за ними? URL: http://n-auditor.com.ua/ru/component/na_archive/1279?view=material.